

УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Накопичення відходів в Україні є важливою загальнодержавною проблемою, яка занадто довго системно не вирішувалася. Статистичні дані щодо динаміки утворення та накопичення відходів свідчать про їх постійне збільшення що створює ризики для навколишнього середовища та здоров'я населення. В Україні за 2019 рік (без урахування даних АР Крим та м. Севастополь) утворилось майже 53 млн. м³ побутових відходів, або понад 10 млн тон, які захоронюються на 6 тис. сміттєзвалищ і полігонів загальною площею майже 9 тис. га. Незважаючи на те, що протягом останніх 20 років чисельність населення України постійно скорочується, обсяги утворення побутових відходів збільшуються. Звалища відходів є загрозою для екологічної безпеки регіону, шкідливі для здоров'я, як сучасних, так і майбутніх поколінь, що цілком не відповідає основам концепції сталого розвитку. В умовах збільшення площ полігонів та незаконних звалищ відходів, зростає роль та значення системи управління відходами, що є особливо актуальним для територіальних громад всіх регіонів країни.

Прийнята в 2017 р. Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року створює умови для підвищення стандартів життя населення шляхом впровадження системного підходу до поводження з відходами на державному та регіональному рівні, зменшення обсягів утворення відходів та збільшення обсягу їх переробки та повторного використання. Відповідно розробляються Регіональні плани управління відходами. Впровадження заходів, передбачених у цих документах, здійснюється, в першу чергу, на місцевому рівні об'єднаними територіальними громадами (ОТГ) та муніципальному рівні – в містах обласного чи районного значення. Отже, управління відходами в самих громадах є важливим елементом системи господарювання, проте, існуюча криза в сфері надання комунальних послуг вплинула на муніципальне управління твердими комунальними відходами. Компанії, які працюють у сфері поводження з відходами, неспроможні забезпечити населення об'єднаних громад якісними комунальними послугами. Їх обладнання є переважно застарілим та зношеним. Лише незначна частка ТКВ із домогосподарств збирається роздільно та переробляється. В Україні існують окремі успішні підприємства, але їх кількість досить незначна.

Ринок послуг у сфері поводження з відходами недостатньо розвинений, інформація про можливості переробки ТКВ часто розпорошена по різних джерелах, або її важко отримати. Об'єднані громади не розвивають систему роздільного сортування відходів через недостатній попит на вторинні ресурси та відсутність інформації про засоби та способи рекуперації відходів. Проблемою є незначна кількість та незадовільна якість ТКВ, що сортує населення. Це не приносить очікуваного прибутку бізнес-структурам, оскільки витрати на збирання та утилізацію занадто великі.

Значна частина ресурсоцінних компонентів найчастіше вивозиться на полігони чи звалища. Вторинна переробка ТКВ та їх вторинне використання у господарській діяльності дозволила б зменшити кількість відходів на сміттєзвалищах. Проте така діяльність потребує залучення та підтримки місцевої громади, додаткового фінансування процесів поводження з відходами та вимагає запровадження системної екологічної просвіти населення. Важливим фактором є підтримка органів державної влади та місцевого самоврядування.

Таким чином, існуюча система управління відходами на регіональному рівні не забезпечує збереження економіко-екологічної безпеки держави. Вирішення цієї проблеми вимагає нових сучасних підходів до формування системи управління відходами на рівні об'єднаних територіальних громад.

Основним завданням комплексного вирішення практичних питань управління потоком відходів в ОТГ є організація раціонального поводження з відходами, що відповідає сучасним еколого-економічним та ресурсним вимогам, передбачає мінімізацію витрат на санітарну очистку території громади, використання відходів як джерела сировини, забезпечення екологічної безпеки, перехід від полігонного захоронення відходів до їх промислової переробки. Тому, комплексне управління відходами, створення субрегіонів (екокластерів) поєднує в собі організацію збору, видалення (транспортування), сортування, переробку та захоронення (зведене до мінімуму) відходів.

Важливою передумовою створення ефективної системи управління відходами є активна участь громадян. Населення, яке генерує відходи, може зменшити їх обсяг та витрати за рахунок скорочення цих обсягів; відділення складових, що можна переробляти; використання обладнання, яке буде доступне для збирання відходів у громадах. Виходячи з цього, систему управління відходами необхідно розглядати як обов'язкову складову сталого розвитку регіону, що є важливою складовою забезпечення його економіко-екологічної безпеки. Разом з цим, значна частина взаємодії між всіма зацікавленими сторонами системи поводження з ТКВ не вивчена.